

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ТА ВИКЛЮЧНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Конституція України 1996 р. закріпила виключність судової влади, передбачивши здійснення правосуддя за судами. Це конституційне положення відповідає нормам міжнародного права, і зокрема, міжнародному Пакту про громадянські та політичні права, ст. 14 якого передбачає право кожного у цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним та безпристрасним судом, створеним на підставі закону. Стаття 8 Загальної декларації прав людини також передбачає право кожної людини на ефективне поновлення прав компетентними національними судами в разі їх порушення.

Розгляд судами всіх спорів про право – принципово нове положення в законодавстві України. Раніше права та інтереси громадян і організацій захищалися не тільки судом, а й прокуратурою, профспілками, КТС, різноманітними адміністративними органами.

Президія Вищого арбітражного суду та Пленум Верховного Суду України в роз'ясненнях та постановках неодноразово зазначали, що судам підвідомчі всі спори щодо права про захист прав та свобод громадян і юридичних осіб. Суд не вправі відмовити особі у прийнятті позовної заяви або скарги лише на тій підставі, що їх вимоги можуть бути розглянуті в передбаченому законом досудовому порядку або не в судовому порядку. На наш погляд, такий підхід до проблеми розмежування компетенції судів і несудових органів можна вважати правильним, оскільки в державі протягом ряду років склалася негативна практика дублювання органів судової влади несудовими органами, що призвело, за висловом В.В.Комарова, до «дифузії» правосуддя.

Отже, уявляється, що інститут підвідомчості цивільних прав набув іншої функції. Про підвідомчість слід говорити в аспекті розмежування компетенції між арбітражними судами, судами загальної юрисдикції та Конституційним Судом, а сама підвідомчість зумовлює межі судової влади різних судових установ.

Однак в юридичній літературі та судовій практиці не склалося однозначної думки про конституційну норму, що регулює

поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, які виникають у державі. Так, деякі автори (Г. Давиденко, Г. Жилін) стверджують, що спори повинні розглядати не тільки суди, а й несудові органи. При цьому не враховується нормативне положення Конституції України (у ст. 124), де наголошується, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі. Конституція нормативно вказує на такий критерій судової підвідомчості, як урегульованість суспільних відносин нормами права, а ЦПК та АПК лише конкретизують його за суб'єктним складом учасників та колом правовідносин, що є предметом судового розгляду (ст. 24 ЦПК, ст. ст. 1,12 АПК).

Необхідно зазначити, що суди в цілому виконують вимоги ст. 124 Конституції щодо розширення судової підвідомчості. Водночас продовжують існувати негативні прецеденти, що свідчить про те, що деякими практичними працівниками неправильно розуміється та виконується вказане положення Конституції.

У зв'язку з цим уявляється необхідним привести декілька прикладів. 9 лютого 1999 р. Київський районний суд м. Харкова відмовив у прийнятті скарги ВАТ «Красная звезда» на неправомірні дії посадової особи. В ухвалі про відмову у прийнятті скарги вказувалося як на одну з підстав на те, що заявник не використав установлений законом для даної категорії справ порядок досудового розгляду справи. Як бачимо, в цьому випадку суд не брав до уваги не тільки вимоги Конституції, але й вимоги п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р.

Арбітражний суд Харківської області відмовив у прийнятті заяви по позовних матеріалах № 6562/6-61 про визнання права власності на землю на тій підставі, що заява не підлягає розгляду в арбітражному суді, бо рішення питань права власності належить до компетенції відповідних рад. При винесенні ухвали про відмову у прийнятті позовної заяви суддя керувався п. 1 ст. 62 АПК України.

Подібні випадки не повинні мати місця в судовій практиці, оскільки можуть стати підставою для створення негативних прецедентів неврахування норм Конституції, які є нормами прямої дії.

Вважаємо, що в обох випадках ухвали про відмову у прийнятті позовних заяв винесені з явним порушенням чинного законодавства та вимог Конституції, де закріплено положення про поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі. Крім того, при вирішенні питання про долю матеріалів

справи слід було б прийняти до уваги розроблені процесуальною наукою критерії підвідомчості: характер спірних правовідносин та їх суб'єктний склад.

Необхідно зазначити, що нормативне положення Конституції України, яке регулює питання, пов'язані з судовою підвідомчістю, потребує подальшого вдосконалення діючого законодавства, приведення його у відповідність до цих норм.

У зв'язку з цим уявляється, що досудовий претензійний порядок розгляду спорів в арбітражних судах знижує доступність, а, часом, і ефективність правосуддя.

В.В. Лазор

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА З МІЖНАРОДНИМ ЯК ПОКАЗНИК ЦИВІЛІЗОВАНOSTІ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

Гармонізація національного трудового законодавства з міжнародним трудовим законодавством є комплексним правовим явищем, що має багато ознак, які так чи інакше впливають на сприйняття цього явища та його застосування у практиці.

Під гармонізацією національного законодавства з міжнародним законодавством виходячи з визначального змісту терміна "гармонізація" слід розуміти встановлення найбільш тісного зв'язку норм міжнародного права з нормами національного законодавства, що полягає в досягненні оптимального співвідношення між ними у напрямі створення єдиної органічної системи.

Отже, на наш погляд, гармонізація національного трудового законодавства з міжнародним законодавством є постійно діючим процесом, який не має певного кінцевого обмеження у часі.

Теоретично можна припустити, що вершиною процесу такої гармонізації буде момент повного злиття національного трудового законодавства з міжнародним. Проте на певному етапі розвитку національного трудового законодавства оптимальна гармонізація національного законодавства з міжнародним є показником цивілізованості держави та суспільства.

Уявляється, що гармонізація національного трудового законодавства з міжнародним законодавством в Україні як юридичний